

ኤርትራ፣ ምድሪ ባሕሪ
ካልኣይ ክፋል
አልማማዊ ቅጥጠዐ
ቀዳማይ ምዕራፍ፣
ምብ' ርባር

(4)

ደራሲ – አልአሚን መሐመድ ሰዒድ

እድሪስ፡ ቆልዑ ምምሃር ዝብል ክቱር እምነት ስለ ዝነበሮ፡ ንመንሱር ቦኸሪ ወዱ፡ ከምቶም ካልኣት ደቂ ዓዱ ዝገብሩዎ፡ ናይ ቁርኣን ትምህርቲ ንኸወሰድ ኣብ ከባቢ ዓዱ ኣብ እትርከብ ሃይማኖታዊት ቤት ትምህርቲ ከም ዝኣቱ ገበረ።

መንሱር ገለ ካብ ጥቕስታት ቅዱስ ቁርኣን ከነብብ ምስ ጀመረ፡ ብደገፍ ወላዲኡ እድሪስ፡ ኣብ ከተማ ባጽዕ እትርከብ፡ ብቋንቋ ጥልያን እተምህር ቤት ትምህርቲ ባድሬ ኣተወ። እንተኾነ እድሪስ፡ ናይ መራሕ መንግስቲ ኣስፈሃ ወልደሚካኤልን ተድላ ባይሩን ፖለቲካዊ ዕግርግርን ግፍዕታትን እናኸረረ ምስ ከደ፡ ዓዱ ገድፉ ንሱዳን ኸስደድን ኣብ ከተማ ከሰላ ክሰፍርን ተቐሰበ።

እድሪስ፡ ኣብ ሽንጭሮታትን ጎቦታትን ኣታካ ⁽¹⁾ ዝርከብ ከባቢ ካብ ዝሰፍር ኣትሒዙ፡ ዘሻቅሎ ነገር ኣይነበረን። ደቂ መንሱርን ዘይነብን ዕድል ትምህርቲ ከይሓልፎም ዝብል ጥርጣረን ስክፍታን ኣይነበሮን ክበሃል ግን ኣይከኣልን። ሓደ መዓልቲ፡ እቲ ዝፈትዎ ዋና ቤት-ሻሂ፡ እድሪስ ኣብ ሓሳብ ጥሒሉ ከም ዘሎ ምስ ተዓዘበ፡ ተቐላጢፉ፡-“ደሓን ዲኻ ኣብ ዓሚቕ ሓሳብ ኣቲኻ ኣሎኻ!”

(1) ጎቦታት ኣታካ፡ ኣብ ጥቃ ከተማ ከሰላ ዝርከቡ እኩባት እምባታትዮም።

“ዋላ ሓንቲ ክቡር ኣያ ኣልጃዓሊ።” ክብል ብትሑት ድምጺ መለሰ።
ኣቶ ኣልጃዓሊ ዕድል ከይሃበ ኩሎፎ፣ “ክትሓብኣለይ ኣይትፈትን።”
እድሪስ፡ የማነ ጸጋም እናጠመተ፡-“ኣብዚ ዓዲ ውሑድ ግዜ ኣይኮንኩን ኣሕሊፊ
ዘለኹ። እንተኾነ ንደቀይ...ክረኽበሎም ክሸገር’የ።”

ኣቶ ኣልጃዓሊ፡-“መንሱርን ዘይነበን እንታይ ኮይኖም? ደሓን ድኹም? ስድራ ኸ
እንታይ’ዩ ደሃኹም? ትማሊ ኢጋጣሚ ኣብ ዝተራኸብናሉ፡ ሓቲተካ እንድየ?።”
ክብል ሓተቶ ስንባደ ሓዊሱ፡-“ከምቲ ቅድሚ ሕጂ ዝበልኩኻ ደሓን ኣለዉ። ዝኾነ
ሕጽረት መግቢ ይኹን ካልእ ዘድሊ ኣየጋጠመናን። ካብ እንፈልጦም ብዙሓት
ንሕና ንሓይሽ።”ንኣቶ ኣልጃዓሊ ከደዓዕስ ፈተነ እድሪስ፡-“ትብሎ ዘሎኻ ሓቂ እንተ
ኾይኑ ድኣ፡ ስለምንታይ ኢኻ ትርበሽ ዘሎኻ?” ብዕቱብ ሓተተ።
እድሪስ፡ እቲ ዝርብሾ ዘሎ እንታይ ምጻኑ ንዓርኩ ኣቶ ኣልጃዓሊ ክገልጽ ስለ
ዝወሰኑ፡-“ክሳብ ሕጂ ንደቀይ ብኸመይ ከምህርም እየ? ዝብል ሕቶ ክምልሶ
ኣይከኣልኩን ዘለኹ።” ከይተሰከፈ ንዓርኩ ኣተንፈሰሉ።

ኣቶ ኣልጃዓሊ እድሪስ ዝበሎ ምስ ሰምዐ፡ ሰሓቕ ከቋርጽ ኣይከኣለን። “እንታይ ኩንካ፡
ንደቀይ ብኸመይ ትምህርቲ ክረኽበሎም እየ ምባል ዘስሕቕ ወይ ዘነውር ድኹ?”
ሓተተ እድሪስ፡-“ኣብ ከሰላ ቤት ትምህርቲ ቆልዑ ምርካብ ዘሻቅል ወይ ዘርብሽ
ጉዳይ ኣይኮነን።” በለ፡ ኣቶ ኣልጃዓሊ ፍሽኽታ እናለገሰ።
እድሪስ ነዚ ምስ ሰምዐ፡-“እዚ ትብሎ ዘሎኻ ብኸመይ ክትግበር እየ?” ታሕጓሱ
ከይሓብኦ ሓተተ።

ኣቶ ኣልጃዓሊ ብወገኑ፡-“ቀሊል’ዩ፡ ኣይትሻቅል ከምኡ’ውን ኣይትረበሽ።” ኢሉ ምስ
መለሰ፡ ካብ’ቲ ዘለዎ ሰድያ ብድድ በለን ብኢዱ ዝጸሞቐ ጽሚቕ ንእድሪስ
ኣቕረበሉን።
እቲ ዝጎርዶዎ ጽሚቕ ለሚን ደስ እናበሎን እናኣዝሓሎን፡-“ወዲ ሰብ ኣብ ክልተ
ቦታ ማለት፡ ሓንሳብ ኣብ ዓዱ ሓንሳብ ወጻኢ ካብ ዓዱ ክስደድ ኣይከኣልን’ዩ።
ዓቃላት ኣሕዋት ሱዳናውያን ከም ዝብሉዎ፡ እንነብረላ ዓለም ርህራሄ’ውን ኣለዎ።”
በለ ርእሱ እናኣወዛወዘ።

ድሕሪ ሳልስቲ፡ እድሪስ፡
ኣቶ ኣልጃዓሊ ጥቕኡ ኮፍ ኢሉ ከምዘሎ ብሃንደበት ተዓዘበ። ከም ልሙድ፡ ሰላምታ
ድሕሪ ምልውዋጥ ኣቶ ኣልጃዓሊ፡-“ትማሊ ሓደ ዝፈልጦን ዘኸብሮን፡ ኣብ ቤት
ትምህርቲ ኣልሙርቕንያ ዝሰርሕ ሰብ ረኽብ። ንመንሱርን ዘይነበን ቦታ
ክረኽበሎም ምስ ሓተትኩዎ፡ ሕራይ ኢሉኒ ስለ ዘሎ እቲ ተረቢሽናሉ ዝነበርና
ጉዳይ ተፈቲሑ ኢዩ።” ክብል ንእድሪስ ኣበሰሮ።

እድሪስ፡ ነዚ ምስ ሰምዐ፡ ብታሕጓስ ዝኣክል፡ ካብ’ቲ ኮፍ ኢሉዎ ዝነበረ ብድድ ኢሉ።
ብቕልጡፍ ንኣቶ ኣልጃዓሊ ርእሱ ብምሓዝ ኣብ ግንባሩ ሰዓም።
ኣቶ ኣልጃዓሊ፡ ንሓደ ሰብ ኣብ ግንባሩ ምስዓም ብዙሕ ልሙድ ብዘይ ምጻኑ፡-
“ኣንታ እድሪስ ርእሱይ ምስዓም ዘድሊ ኣይኮነን። ግቡኣይ ዝገበርኩ ጥራይ እዩ
ዝመስለኒ።” ብስምዒት ከበርህ ፈተነ።

እድሪስ: ገና ስክፍተኑ ከይተቐንጠጡ: “ዘቂዩ ውላደይ ውላድካዩ: እንተኾነ ኣብ ዓድና ንሓደ እተኸብሮ ሰብ: ተቐላጢፍካ ርእሱ ኢኻ ትስዕሞ።” ክብል: ነቲ ኣብ ልዕሊ ኣቶ ኣልጃዓሊ ዘለዎ ኣኸብሮት ክገልጽ ፈተነ።

ኣቶ ኣልጃዓሊ: “ጽቡቕ ዝገበረልኩም ከም ተኸብሩን ከም ዘይትርስዑን ኣጸቢቐ እፈልጥዮ። እዚ ድማ መርኣያ ናይ ሓደ ምዕቡል ሕብረተ-ሰብዮ።” ክብል ኣድናቕቱ ገለጸ።

ምዕጻው እንዳ ሻሂ ብምእኻሉ: እድሪስ ንፈታውኡ ኣቶ ኣልጃዓሊ ተፋንዩ: ብቐጥታ ናብ ገዝኡ ኣምረሐ። ገዝኡ ምስ በጽሐ: በዓልቲ-ቤቱ ኣቕሑ ገዛ ከተጽሪ ጸንሑቶሞ: ኣኸብሮት ብዝመልኦ ኣገባብ ሰላምትኡ ኣቕረበ።

እድሪስ ከም ልሙድ: ኣእዳዉን ኣእጋሩን ምስ ተሓጽቦ: በዓልቲ-ቤቱ ከምቲ ተቐማጦ ከተማ ከሰላ ዝምገቡዎ: ድራር ማለት: ካብ ጸሊም ስርናይ ዝተሰንከተ ሕምባሻ: ፉል: ጨዋም ኣጅቦ: ሽጉርትን ኮመደረን ዝትሕዝቶኡ: ማእከላይ ዝግቕኑ ሸሓኒ ኣዳልያን መሊኣን ኣቕረበትሉ።

እድሪስ: ነቲ ብበዓልቲ-ቤቱ ወይዘሮ ፋጥማ ዝተቐረበ ድራር ብኸፉት ሸውሃት ክኸላልሶ ስለ ዝተግዘበት: “ደሓን ዲኻ? ህርፋን ብዝመልኦ መንፈስ ትበልዕ ኣሎኻ።” ኢላ ብምግራም ሓተተቶ።

እድሪስ: “ሎሚ ምሸት ጽቡቕየ ኣምስዩ። ኣብዚ ዓዲ ካብ ዝመጽእ ከምዚ ዓይነት ሓጎስ ዓስሎኒ ኣይፈልጠንዮ። ኣብ ዓድና ከምቲ ዝድለ ተሓጉስና ኣይንፈልጥን። እንተኾነ: ኣብ ሃገረ-ስደት ንነብር ብምህላውና: መሰላትና ኣብ ምርካብ ከም ደቂዚ ዓዲ ክንከውን ዝከኣል ኣይኮነን።” በለ።

ወይዘሮ ፋጥማ ትም ኢላ ድሕሪ ምጽናሕ: “ከም ደቂ ዓዲ ወነንቲ ነብስና ስለዝኾና: ሂወትና ክንመርሖ ዝኸልክለና የለን።” በለት ዕትብ ኢላ።

እድሪስ ተቐቢሉ: “ከም ደቂ ዓዲ ኮይንና: ዕድልናን ስራሕናን ክንውንን ዝከኣል ኣይኮነን። ደቂዚ ዓዲ ዋላውን ብጽቡቕ ገጽ ይቀበሉና: ወጻእተኛታት ምጃንና ኣይተርፍንዮ።” ብምባል ዘለዎ ሓሳብ ክገልጽ ፈተነ።

ወይዘሮ ፋጥማ ነዚ ዝሰምዓቶ ከየስተማቐረት: “ካብ ዘየለ ጉዳይ: ጉዳይ ክንፈጥር ኣይንፈትን። ከም ደቂ ዓዲ መሰላትና ተኸቢሩ: ናብራና ክንመርሖን ክንውንን: መሰልና ከም ዝኾነ ክሰሓት የብሉን። ንሕና ከምቶም ካልኣት ደቂ ዓዲ ተወለድቲ እንተ ዘይኮና: መሬትናን መሬት ኣቡ-ሓጎታትናን: ካብዚ ርሑቕ ስለ ዘይኮነ ጓኖት ኣይኮናን።” በለትሞ ኣስዲባ ከኣ: “ኣቦይ ቅድሚ ሕጂ ከም ዝገለጸለይ: ምስዞም ጎረባብትና ዳርጋ ኣብ ሓደ ከባቢና ንነብር ዘለና። ዘሎና ደባት ንሕና ኣይፈጠርናዮንን ኣይሓንጸጽናዮንን። መግዛእቲ ኢጣልያን እንግሊዝንን ንኸልተና ይገዝኡ ከምዝነበሩ ክዝንጋዕ የብሉን።”

ወይዘሮ ፋጥማ: በዓል-ቤታ ክዛረብ ፍቓደኛውን እንተነበረት: ሓሳባታ ክትውድእ ስለዝደለየት: “ዓዲና ካብዚ ዘለናዮ ርሑቕ ኣይኮነን። ሓደ ሰብ ኣብ ዓድና ቆሪሱ ኣብዚ ክምሳሕ ዝከኣልዮ። ሰብ ብዝቐለለ መጽዓኛኡ ኮብኩቡ ካብዚ ከባቢ እንተ

ተበጊሱ: ቡን ኣብ ፍርቂ መንገዲ ሰትዩ: ኣብ ተሰነይ ወይ ዒላ ዓብደላ ክሓድር ይኸእልዮ።” ብምሉእ ተአማንነት በለት።

እድሪስ: በቲ በዓልቲ-ቤቱ ዘቕረቡዎ ኣሳብ ተመሲጦ:-“እዚ ኹሉ ብኸመይ ፈልጥክዮ።” ኢሉ ሓተታ።

ወይዘሮ ፋጥማ ብዙሕ ከይተገደሰት:-“ኣብዚ ከተማን ከባቢኣን ዝነብሩ ዘለዉ ኤርትራዊ መቦቆል ከም ዘለዎም ዝዝንጋዕ ኣይኮነን። ብዙሓት ብቛንቋን ልምድን ዝራኸቡናን ዝመሳሰሉናን በኒዓሚር: ሓባብ: ብጃ: ሓለንጋን ሹክርያን ካልኣትን ክትረክብ ኣይትጽገምን ኢኻ። ስለ ዝኾነ: ካብ ኤርትራ ዝመጽእ ሰብ ኣይጋዮሽንዮ።” በለቶ።

ወይዘሮ ፋጥማ:- በዓል-ቤታ ብተገዳስነት ይዕዘባ ከም ዘሎ ብምርዳእ: ካብቲ ስሕት-ስሕት ኢሉ ዘጋጥሞ ዓቕሊ ጽበትን ምርባሽን ንኸተውጽኦ ብምባል:-“ንሕና ካብ ቤተ-ሰብናን መሬትናን ርሒቕና እውን እንተሎና: ኣብ ውሽጢ ርህራሃትን ተደናገጽትን ዝኾኑ ደቂ ጀዓል: ሻግያ: ዱንጉላ: ኑባ: መሓስን ካልኣትን (1): ከም ኣሕዋት ንነብር ብምህላውና: እንፈርሖ ወይ እንስከፈሉ ነገር የብልናን። ምስ ዝተፈላለዩ ጎረባብቲ ስድራ-ቤታትን ኣዝማድን ደቆምን ጽቡቕ ምቅርራብ እዩ ዘሎና።” በለት።

እድሪስ: ሓያል ደጋፊት ከም ዘላቶ ስለ ዘረጋግጽ: ብዘረባ በዓልቲ-ቤቱ ንዝሓደሮ ተምሳጥን ባህታን ክሓብእ እናፈተነ:-“ዘቕኹ: ብዛዕባ ሱዳን እፈልጥ ኢሊ ከይተጃገርኩ: ምስዞም ዜጋታት ሓባራዊ ሻቕሎትን ዝተወሳሰበ ረብሓታትን ከም ዘሎና ደጊምኪ ኣረጋገጽክለይ ኣሎኹ።” በላ።

ወይዘሮ ፋጥማ ቀጸላ:-“ኣነን ብዙሓት ከማይ ዝኣመሰላን: ምስ ዜጋታትኪ ዓዲ ንመላላእ ከም ዝኾንና እፈልጥዮ።” ምስ በለት:-“ናብ ዱኳን ወይ ዕዳጋ ኣሕምልቲ ክኸይድ ከለኹ: ደቂዚ ዓዲ: ከም ወጻእተኛ ዘይኮነ: ከም ዓሌቶም ብምርኣይ: ዋጋ ከይወሰኹለይ: ብፍሱህ ገጽ: ጥዕናይን ጥዕና ደቀይን ይሓቱኒ። እዚ ከይኣኸሎም: ነቲ ዝዓደግኩዎ ሚዛኑ ከየግደሉ ይህቡኒ። ሕጂ እንተ ዘይብልኪ: ድሓን ምስ ረኽብኪ ትኸፍልና። ዝብል ሓልዮት ከኣ የርእዩኒ።” ክትብል ዘረባኣ ደምደመት።

ክልቲኣም ሰብኣይን ሰበይትን: ንቕሩብ ካልኢት ዝን በሉጥ:-“ኣብዚ ዓዲ ካብ ዝመጽእ: ከምዚ ሕጂ ዘለኸዎ ቅሳነትን ፍሰሃን ተሰምዑኒ ኣይፈልጥንዮ። ቀንዲ ነዚ ዝፈጠረለይ ድማ: ኣቶ ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ከይተደናጎዮ: ንሓደ ዝፈልጦ መምህር ረኺቡ: ንመንሱርን ዘይነብን ቤት ትምህርቲ ከም ዘእትዎም: ሕራይ ክብሎ ምጻኑ ስለ ዝሓበረኒ እዮ።” ክብል ስምዒት ብዝመልኦ መንፈስ ተዛረበ እድሪስ።

ወይዘሮ ፋጥማ: ኣእዳዎ ሓዊሳ ንሰማይ ብምንቅዕራር:-“ኣልሓምዱ ልላህ።” ኢላ ምስ ኣስተንፈሰት: ተቐላጢፋ ኣብ ጥቕኣ ዝነበረት ናይ ሰላት ስጃደት ኣልዒላ: ሰገደትን ጸለየትን።

(1) ገለ ካብ ቀበላታት ሱዳን እዮም።

ወርሒ ሐምሌ 1958 ምስ ኣተወ፡ ግዜ ምኽፋት ኣብያተ-ትምህርቲ ከተማ ከሰላ ስለ ዝነበረ፡ መንሱርን ዘይነብን ንትምህርቲ ክብገሱ ተዳለዉ።

ድሕሪ ቅሩብ መዓልታት፡ ኣቶ ማሕጃብ ኣልጀዓሊ ሒዘዎም ናብ ቤት-ትምህርቲ ኣልሙርቕንያ ከዱ። መንሱር ኣብ ሳልሳይ ክፍሊ፡ ዘይነብ ኣብ ቀዳማይ ክፍሊ ኣመዝገቦም። ምልእቲ ስድራ ቤት ድማ ሓጎስ ዓሰላ።